

ПРЕГЛЕД

ЕДНА БЕЛЕЖИТА КНИГА НА ЧЕРНИШЕВСКИ

Естетическите отношения на изкуството към действителността от Н. Г. Чернишевски. Превод от руски на Борис Делчев. Послесловие на академика Т. Павлов. Издание на Съюза на българо-съветските дружества. София 1946.

В историята на руската обществена мисъл името на Н. Г. Чернишевски се издига на висота, която съперничи с имената на най-светлите умове на човечеството. То надхвърля по значение руската действителност и се приобщава към най-здравите и положителни двигатели на общочовешкия напредък и култура. „Между всички съвременни економисти — пише Карл Маркс — Чернишевски представлява единствения действително оригинален мислител. . .“ (Маркс рядко се е отзовавал с такава ласкавост за съвременни или от по-ранни времена писатели и философи). Не е, разбира се, самият отзив, който прави Чернишевски велик и забележителен. Със своите съчинения „Антропологически принцип във философията“, „Естетическите отношения на изкуството към действителността“, с широката си обществена, революционна, публицистична и писателска дейност, Чернишевски издига на по-висок етап борбата на руския народ за освобождение, като засилва революционните тенденции в нея, отправя я в по-правилен път и с това служи — заедно с Херцен, Белински и Добролюбов — като най-сигурна опора за появата на по-късните революционни събития в Русия, ръководени от Ленин и Сталин,

завършили с изграждане на социализма върху една шеста част от земята. Чернишевски в трудовете си достига до теоретически изводи, които по-късно стават основа на научното мислене изобщо. В много отношения той достига до историческия материализъм на Маркс и Енгелс.

Своите възгледи върху изкуството Чернишевски най-ярко е отразил в дисертацията си „Естетическите отношения на изкуството към действителността“. Противно на господстващата тогава дворянска естетика, основана на идеалистическото разбиране на света като нещо, което не съществува обективно, а е само една проява на духа, и затова изкуството, продукт на духа, стои по-високо от самия живот и не трябва да има в него живи отражения от живота, то не трябва да си поставя каквито и да са обществени цели и задачи, Чернишевски изгражда своите изводи върху здрави материалистически основи. Той отрича напълно тая реакционна теория, като поставя на изкуството велики и високо-хуманни задачи. Преди всичко, Чернишевски, като застава на принципа, че светът съществува обективно, че е познаваем, достига до важния извод от теорията на познанието за въздействието на външните предмети върху нашето съзнание. И то не само на предметите в природата, но и самият обществен живот въздейства върху нашето съзнание. Много по-късно марксизмът постави с по-положителни и сигурни доводи този извод в основата на научното обяснение на света и живота. Като изхожда от тук, Чернишевски уточнява своите възгледи върху изкуството, като го определя